

Boeken

Quirijn van den Hoogen

Wijn, C. (2018)

De essentie van cultuurbeleid en -management: snel inzicht in de invloedrijkste publicaties en de belangrijkste ideeën.

Nijmegen: VOC, 171 p.

Prijs: € 37,95

Bibliotheek Boekmanstichting:
19-002

Stel: je bent beleidsmedewerker cultuur van een middelgrote gemeente en werkt voor (of met) een nieuwe, ambitieuze wethouder Cultuur. In de eerste twee overleggen roept zij: 'Maar ik weet hier niets van af, ik kan geen besluiten nemen voordat ik me heb ingelezen!' Geef je haar dan het nieuwe boek van Cor Wijn? Antwoord: Ja. Na lezing van dit boek is de wethouder op de hoogte van de belangrijkste theoretische achtergronden van cultuurbeleid en is ze een lijst wijze adviezen voor de beleidspraktijk rijker. Maar het is natuurlijk zeer de vraag of die wethouder de tijd heeft om een boek als dit, met 170 pagina's niet vuistdik maar toch stevig, te lezen. Natuurlijk niet. Dus laten we maar voorstellen dat de ambtenaar in kwestie zelf deze titel ter hand neemt en de wethouder zich beperkt tot de samenvattingen en tips die – zoals het een goed adviesboek betaamt – op apart gekleurde pagina's te vinden zijn. Het cultuur-

beleid van Nederlandse gemeenten zou daar wel eens beter van kunnen worden.

De zegeningen van het Nederlandse cultuurstelsel

Met dit boek heeft Cor Wijn dankbaar gebruikgemaakt van zijn jarenlange ervaring als adviseur op het gebied van cultuurbeleid. Hij bevroeg zijn netwerk, andere adviseurs, beleidsmedewerkers cultuur, en wetenschappers, over wat zij de belangrijkste publicaties achter het werkveld vinden. En die titels beschrijft hij in vlot leesbaar proza. Elk hoofdstuk eindigt met een beknopt overzicht van de belangrijkste inzichten en tips voor de praktijk aangaande de basisvragen: wie in onze samenleving hebben interesse in cultuur en waarom (hoofdstuk 1), welke politieke steun is er voor die cultuur (hoofdstuk 2), hoe verhoudt cultuur zich tot de stad (hoofdstuk 3), hoe leid je een cultuurinstelling (hoofdstuk 4) en wat is de maat-

schappelijke opbrengst van dat alles (hoofdstuk 5)?

Als wetenschapper beleefde ik natuurlijk het meeste plezier aan het eerste hoofdstuk; het biedt verrassende nieuwe verbanden tussen de auteurs die ik vrijwel dagelijks toelicht aan studenten. Ook voor de gemiddelde gemeentelijke cultuurambtenaar is het van belang te weten wat het werk van Bourdieu, Wim Knulst en zijn (latere) collega's bij het Sociaal en Cultureel Planbureau, het barbarisme van Alessandro Baricco en Motivaction betekenen voor adequaat cultuurbeleid. Daarnaast vielen mij twee dingen op. Ten eerste, als wetenschappers beschouwingen over cultuurbeleid produceren, heeft de negatieve blik nog wel eens de overhand. In *Cultural policy in the polder*, een publicatie verschenen ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Wet op het Specifiek Cultuurbeleid (Meerkerk et al. 2018), hebben wij echt moeite moeten doen om ook iets positiefs over het Nederlandse cultuurbestel te zeggen. Als man van de praktijk is Wijn echter onvervroren positief over de zegeningen van het Nederlandse cultuurstelsel en de uitkomsten van meer of minder wetenschappelijk onderzoek. En op de zegeningen van het stelsel en het onderzoek naar cultuurbeleid mag de schijnwerper best eens gericht. Ten tweede: Wijn spreekt over cultuurzorg en definieert cultuurbeleid niet als een correctie op de markt, een interventie, en daarmee dus als iets buiten de normale orde. Terecht om beginnende wethouders daar op te wijzen.

Omgevallen boekenkast

Niettemin noteerde ik enkele schoonheidsfoutjes. Om Bourdieu een interpretatief socioloog te noemen uit dezelfde school als Howard Becker gaat mij echt te ver en het werk van Richard Florida bespreken op basis van zijn boek uit 2002 terwijl hij juist in zijn laatste publicaties zijn creatieve-

klassethese zo ongeveer weer ongedaan maakt, is te beperkt. Maar mijn belangrijkste bezwaar is de wat rigide opzet van het boek: gaandeweg wordt het verband tussen de besproken academische literatuur en de adviezen voor de praktijk losser, met andere woorden het denkwerk dat achter de – in mijn ogen buitengewoon waardevolle – adviezen zit, komt in deze publicatie niet tot zijn recht. De snel lezende wethouder krijgt zo het academische discours vrijwel niet mee, maar ook de beleidsmedewerker die wel het hele boek leest niet. Door bijvoorbeeld niet de kritiek op de creatievestadbenadering van Florida weer te geven en niet in te gaan op wat nou de centrale dilemma's voor cultuurmanagers zijn, lezen de latere hoofdstukken als een omgevallen boekenkast. Een thematische bespreking had hier de voorkeur genoten. Ook komt het wat mij betreft centrale advies er te bekaaid af: je kunt politiek iets willen met cultuurbeleid en dus instrumenteel beleid voeren, maar het vereist een basisinfrastructuur die je als overheid in de lucht moet houden, waarbinnen cultuurintrinsieke waarden de boventoon dienen te voeren. Dat is een wijze les die centraal had kunnen staan in het boek.

En, zoals voor ieder boek dat een overzicht probeert te bieden van een vakgebied, is er kritiek mogelijk op de selectie van auteurs. Zo mis ik in het hoofdstuk over cultuurmanagement de opvatting van marketing als ruil van waarden (Miranda Boorsma en Kim Joostens) en in het hoofdstuk over de welvaartseffecten de noties van Public Value (Michael Moore) en culturele ecosystemen (John Holden). Kennelijk leven zulke zinvolle bijdragen nog onvoldoende in het veld en vallen ze dus buiten Wijns selectie. Maar het overzicht zelf en bijgevolg de contextualisering van bekende benaderingen van de relatie tussen cultuur, overheid en stad, zoals die van Charles Landry, maken deze publicatie al zo

waardevol dat hij mijn warme aanbeveling verdient voor die ambitieuze cultuurwethouder en voor haar beleidsmedewerkers.

Literatuur

Meerkerk, E. van en Q.L. van den Hoogen (eds.) (2018) *Cultural policy in the polder: 25 years Dutch Cultural Policy Act*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Quirijn Lennert van den Hoogen is docent Kunstsociologie en kunstbeleid van de overheid aan de Rijksuniversiteit Groningen

Laurens Meerman

Krul, W. (2018)
Hannema, museumdirecteur: over kunst en illusie.

Amsterdam: Prometheus, 635 p.

Prijs: € 49,99

Bibliotheek Boekmanstichting:

18-073

Dekker, A. (et al.) (2018)
Omstreden verleden: Museum Boijmans Van Beuningen en de Tweede Wereldoorlog.

Rotterdam: Museum Boijmans

Van Beuningen, 180 p.

Prijs: € 25,-

Bibliotheek Boekmanstichting:

18-076

De aankoop van Johannes Vermeers *Emmaüsgangers* in 1937 door Museum Boijmans betekende een ongekende triomf voor directeur Dirk Hannema. Het museum had daarmee niet alleen zijn eerste Vermeer binnengehaald, maar ook de *missing link* in diens oeuvre – kunsthistorici hadden er al jaren over gespeculeerd. Het Rijksmuseum wilde zelfs Vermeers *Liefdesbrief* voor dit pas ontdekte sleutelstuk ruilen. Alles veranderde in 1945 toen Han van Meegeren werd opgepakt wegens handel met de bezetter, in het bijzonder Herman Göring, aan wie hij ook zo'n verse Vermeer had verkocht. Van Meegeren bekende dat alle recent opgedoken Vermeers door hem waren geschilderd en werd als bedrieger van de bezetter een nationale held.

Ambitieuze en ijdel

Dirk Hannema, die als directeur de valse *Emmaüsgangers* aankocht, gold als de zondebok van kunsthistorisch Nederland. Hij hoorde het nieuws toen hij in een kamp voor collaborateurs zat: tijdens de bezetting was hij lid geweest van Musserts schaduwkabinet. Hannema mocht daarom na de oorlog niet terugkeren als directeur van Boijmans, het museum dat hij internationaal op de kaart had gezet.

Over zijn medewerking met de bezetter is Hannema zelf altijd kort geweest. Dat was voor de goede zaak: voor het openblijven van

Boijmans tijdens de bezetting en voor het veiligstellen van de Nederlandse kunstschaten. Ook zijn aankoop- en tentoonstellingsbeleid bij Boijmans heeft Hannema later slechts fragmentarisch beschreven (zie Hannema 1973). Op een biografie van Dirk Hannema werd dan ook al jaren met smart gewacht. Dat boek is er nu, geschreven door emeritus hoogleraar Moderne kunst- en cultuurgeschiedenis Wessel Krul. Bijna gelijktijdig verscheen *Omstreden verleden: Museum Boijmans Van Beuningen en de Tweede Wereldoorlog* van Ariëtte Dekker. Ter gelegenheid van die twee publicaties organiseerde Boijmans van oktober 2018 tot en met januari 2019 de tentoonstelling *Boijmans in de oorlog. Kunst in de verwoeste stad*, waarmee ook het onderzoek naar roofkunst in de eigen collectie werd afgesloten.

Hannema werkte in totaal 24 jaar als directeur van het Boijmans. Vóór de bezetting realiseerde hij indrukwekkende projecten zoals de state-of-the-artnieuwbouw van het museum. Ook verwierf Hannema kunstwerken die beeldbepalend zijn gebleven voor Boijmans, waaronder Jeroen Bosch' *Verloren zoon* en *Titus aan de lessenaar* van Rembrandt. Die verdiensten komen bij zowel Dekker als Krul terecht aan bod. Krul laat met een aantal (soms heel gemakkelijke) voorbeelden zien hoe de diplomatieke Hannema excentrieke verzamelaars als Willem van der Vorm en Daniel George van Beuningen aan het museum wist te binden. Het gemeentelijke museum Boijmans beschikte over een klein aankoopbudget, maar vanwege de Rotterdamse haven was een potentiële groep vermogende begunstigers vlakbij. In haar boek zet Dekker hun netwerk en onderlinge belangen voortreffelijk uiteen.

Hannema wist duidelijk hoe om te gaan met machtige lieden. Tegelijk ambieerde hij zelf een machtige positie binnen de kunstwereld, laten zowel Dekker als Krul

overtuigend zien. Daarom liet hij zich verleiden door Anton Mussert tot het accepteren van de post van Gemachtigde (minister) voor museumzaken in diens schaduwkabinet in 1943. Hannema was geen partijlid, want met de NSB had hij een gespannen verhouding. Dekker en Krul concluderen dat hij niet tot de harde kern van de NSB behoorde. Zijn korte lidmaatschap begin jaren dertig moet gezien worden in het licht van de relatief gematigde toon van de partij op dat moment. Zijn latere toenadering werd vermoedelijk vooral ingegeven door zijn ambities.

Beide publicaties schetsen het beeld van een ambitieuze en ijdele man. Ook een angstige man, die zich door macht in het algemeen, en die van de NSB in het bijzonder, liet intimideren. Zelfs nadat hij werd afgeperst door een NSB-lid, bleef Hannema geloven in de goede wil van de partij.

De sfinx van Boijmans

Beide auteurs concluderen dat de prominente nazi's die Boijmans bezochten, onder wie de beruchte gouverneur-generaal van bezet Polen, Hans Frank, niet door Hannema waren uitgenodigd. Hij was geen aanhanger van het nazisme. Ook is gebleken dat tijdens zijn directoraat niet meer roofkunst is aangekocht dan door musea die de bezetter en NSB op grotere afstand hielden.

Na zijn gedwongen ontslag bij Boijmans in 1947 woonde Hannema op kasteel Weldam en later op Het Nijenhuis, waar hij zijn eigen kunstverzameling voor het publiek openstelde. Het huidige museum De Fundatie komt daaruit voort. Hannema heeft nooit willen accepteren dat hij zich had vergist in de schilder van de *Emmäsangers*. Om de onfeilbaarheid van zijn oog te bewijzen, onthulde hij in een publicatie in 1972 zes nieuwe 'Vermeers', stuk voor stuk even onterechte toeschrijvingen, die zich bovendien in zijn eigen collectie bevonden. Krul laat zien hoe

collega's Hannema al vroeg waarschuwden voor zijn hoogdravende toeschrijvingen. In een bijzonder geval trok Hannema postuum aan het langste eind. Van de vier 'Van Goghs' in zijn verzameling bleek in 2010 één schilderij inderdaad een authentiek werk van die kunstenaar.

De biografie van Krul is bijzonder rijk aan details. Die overvloed zet de balans tussen hoofd- en bijzaken soms onder druk. Dat de Belgische hospita van Charles de Stuers – Hannema's neef en conservator van het Rijksprentenkabinet – alleen in het Frans converseerde, is zo'n irrelevant detail dat het boek onnodig taai maakt.

In Kruls gedetailleerde beschrijvingen van Hannema's kennissenkring (en hun privéleven) komt Hannema zelden zelf aan het woord. Toen hij in 1929 ter ere van een grote tentoonstelling van Nederlandse kunst in Londen had gedineerd met koning George V, schreef Hannema aan zijn ouders: 'Parijs overigens veel gezelliger dan hier.' Het is een van de zeldzame inkijken in de gedachtewereld van Hannema, die door vakgenoten de sfinx van Boijmans werd genoemd omdat men zo weinig over zijn privéleven wist. Dat is intussen niet veel veranderd. Getuige Kruls uitvoerige bronnenonderzoek zijn die egodocumenten er niet (meer). Zo blijft ook na het lezen van de gedegen biografie de man achter de museumdirecteur en verzamelaar een raadselachtige figuur.

Literatuur

Hannema, D. (1973) *Flitsen uit mijn leven als verzamelaar en museumdirecteur*. Rotterdam: Ad. Donker.

Laurens Meerman is freelance kunsthistoricus en publicist, met een bijzondere belangstelling voor de geschiedenis van het verzamelen

Jack van der Leden

Huijser, W. (2018)

In Luilletterland: tussen schrijvers, uitgevers en andere curieuze letterheren m/v/x.

Oosterbeek: Uitgeverij Kontrast, 288 p.

Prijs: € 19,90

Bibliotheek Boekmanstichting: 18-075

Wim Huijser is schrijver en publicist op het snijvlak van geschiedenis, literatuur en landschap. Daarnaast was hij medewerker van verschillende literatuur-tijdschriften zoals *De Parelduiker*, *Inkt!*, *Zacht Lawijd*, *Bobschrift*, *Boekenpost* en *De Boekenwereld* en is hij redacteur van *Biografie-portaal*. Deze bundel bevat een selectie van zijn artikelen die sinds 2010 in genoemde en andere periodieken zijn gepubliceerd (op één bijdrage na).

Huijser schrijft in de inleiding op zoek te zijn geweest naar 'curieuze verhalen achter boeken en tijdschriften'. Hierachter gaat zeer veel variatie schuil, dat laat zich raden, en mede daarom is deze bundel zo'n fijn boek. In de selectie komen naast schrijvers, tijdschriften en boeken ook uitgevers, boekhandelaren, uiteenlopende literaire fenomenen en lezers aan bod. Kortom, geheel Luilletterland. Met een vlotte pen verbindt Huijser in zijn artikelen (literatuur)geschiedenis met persoonlijke bevindingen en ervaringen. Dat doet hij vol overtuiging en met passie, met zeer leesbare stukken tot gevolg.

Curieuze letterheer

Interessant en ontroerend zijn de bijdragen over bijvoorbeeld natuurvorser dr. Jac. P. Thijsse (van de Verkade-albums), en verschillende schrijvers, zoals Harry Mulisch (wiens overlijden in 2010 hem aangrijpt), C. Buddingh' (waar hij in 2015 een biografie over schreef), Bob den Uyl (reconstructie van een

wandeloctocht over de Veluwe als onderdeel van een estafette-wandeling met schrijvers door Nederland) en de 'curieuze letterheer' A. Moonen ('lang beschouwd als de meest vieze schrijver van Nederland'). Hij verkent het fenomeen boekverbranding, boekenstad Hay-on-Wye (interview met initiatiefnemer en zelfverklaard koning van Hay, Richard Booth), analyseert een literair verschijnsel als MatchBooks (een boek verstopt in een luciferdoosje) en blikt terug op evenementen als de legendarische dichtersmanifestatie *Poëzie in Carré* in 1966 en de charmes van de Rizzoli Bookstore (bekend van de beginscène van de film *Falling in love* uit 1984). Door ook besprekingen op te nemen van de biografieën van uitgevers Geert van Oorschot, Johan Polak en Rob van Gennep zijn vrijwel alle terreinen van het boekenvak in de bundel gedekt. Zelfs boekverbrandingen, scheurders en schenders komen aan bod.

In de lorum

Het meest hilarische artikel is het verslag van een literaire Rijnreis die circa zeventig schrijvers en dichters uit Nederland en omliggende landen in maart 1984 maakten op uitnodiging van de Duitse cultuurstichting Bahnhof Rolandseck. Dat gebeurde in aanloop naar de Europese Parlementsverkiezingen in juni van datzelfde jaar. De reis werd gedeels gefinancierd door de Duitse christendemocraten, merkt Huijser op, maar de overwegend linkse schrijvers leken zich niet te realiseren dat ze eigenlijk meededen aan een 'vijfdaagse reclamespot'. De deelnemers aan het 'Narrenschiff '84' werd gevraagd een gedicht, essay of verhaal over hun reiservaringen te schrijven en onderweg lezingen en excursies bij te wonen, vanuit de gedachte van onderlinge verbroedering tussen de Europese schrijvers. Daar kwam in de praktijk weinig van terecht, vertelde de auteur, want daarvoor vloeiende er te veel drank. Iedereen was voortdurend 'in de lorum';

overal waar ze kwamen stonden de tafels met drank al klaar! Dit leidt tot vermakelijke beschrijvingen van benevelde situaties. Over deze minder literaire kanten van het uitstapje had Harry Mulisch tijdens de reis tegenover Adriaan van Dis opgemerkt: 'Hierover schrijven wij niet!' Gelukkig heeft niet iedereen zich daaraan gehouden.

De verwijzing in de titel van de bundel naar *Tjeempie, of Liesje in luilletterland!* houdt verband met een van de andere artikelen, waarin Huijser het boek van Remko Kampurt in de context van de tijdgeest plaatst. Alweer meer dan vijftig jaar geleden verscheen deze opwindende schelmenroman over (bestaande) schrijvers en onverhulde seks, die pronkte op menig verplichte literatuurlijst op de middelbare school. Welke scholier kende de opwindende belevenissen van de 15-jarige, naïeve Liesje niet? Ook Huijser kon er, als puber, geen genoeg van krijgen, lezen we in het artikel. Het boek stond op de plank in de lokale openbare bibliotheek in zijn geboorteplaats Ridderkerk, vertelt hij. Het was een van die boeken 'met een zekere reputatie', die behoorden tot 'de heimelijke genoegens van de bibliotheek in ons dorp'. Boeken van Campert, →

maar ook van Jan Wolkers en Jan Cremer, werden overigens niet geleend. 'Je durfde ze eigenlijk niet te laten afstempelen bij de keurige dames achter de uitleentafel.' De beduimelde romans werden verscholen achter de boekenkasten doorgebladerd. Hierbij vielen de romans als vanzelf op de beruchte pagina's open. 'Magneetlezen', werd dit genoemd. *Tjeempie* paste helemaal in de tijd van flowerpower, waarin werd afgerekend met de seksuele moraal van voorgaande generaties. Ondanks de aanstootgevende inhoud werd de roman niet verboden op de middelbare scholen, maar Camperts verhalenbundel *Een ellendige nietsnut* (1960) het volgende jaar wel.

Huijser staat open voor details en heeft daar dan ook een scherp oog voor. Dat leidt soms tot wijdloopigheid. Maar bovenal is hij een geboren verteller, die feitenkennis verbindt met empathie en passie, en dat werkt zeer enthousiasmerend. Ook wanneer het onderwerp van het artikel voor een lezer onbekend terrein is.

Jack van der Leden is redacteur van *Boekman*

Jacob Haagsma

Berkers, P. en J. Schaap (2018)

Gender inequality in metal music production.

Bingley: Emerald Publishing, 176 p.

Prijs: € 51,-

Bibliotheek Boekmanstichting:

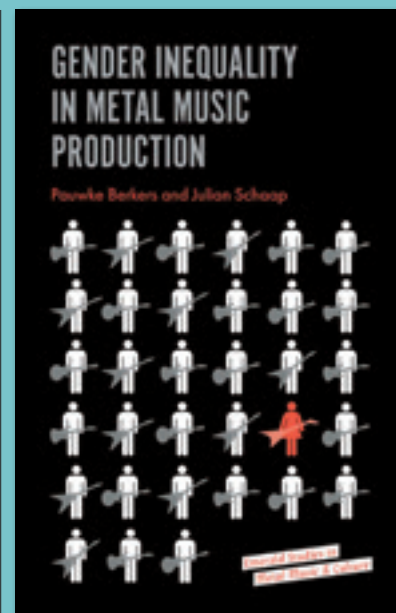
19-003

Tien jaar geleden was er bij muziekredacties nauwelijks aandacht voor metal. Inmiddels zitten er bij de meeste op sleutelposities mensen die wel degelijk kaas hebben gegeten van metal en aanverwante zaken. Ook vanuit wetenschappelijke hoek is er interesse in het genre. Auteurs Pauwke Berkers en Julian Schaap zijn verbonden aan de Rotterdamse Erasmus Universiteit. Bovendien zijn ze gepikt en gemazeld in de metalscene – Schaap speelde tien jaar lang in deathmetalband Sepiroth.

De titel *Gender inequality in metal music production* zegt al waar het om draait. Wie zich wel eens ophoudt bij een metalconcert of -festival, weet dat die scene vooral een mannenwereld is. Al zie je, zowel in het publiek als op de podia, steeds meer vrouwen.

In deze kwalitatieve en kwantitatieve studie inventariseren Berkers en Schaap de gang van zaken aan de kant van de actieve metalbeoefening, over de publieksamenstelling laten ze zich niet uit. Dat mag een gemiste kans heten, zeker in sociologisch opzicht, maar niettemin hebben ze hier een heel actueel thema te pakken in deze tijden van gender en emancipatie.

Metal is een fascinerende, rijkgeschakeerde wereld. Voor de buitenstaander is het één brok decibellengeweld, met razendsnel en zwaar vervormd gitaargerag en hoge gilzang of diepe keelklanken (grunts) als voornaamste kenmerken. Maar metal kent ettelijke onderverdelingen in talrijke sub-

genres. Het ene subgenre is overduidelijk het andere niet, ook niet als het gaat om de deelname van vrouwen.

Efteling-metal

Die doen bijvoorbeeld stevig mee in het genre goth metal, ook wel oneerbiedig (maar niet in dit boek) Efteling-metal genoemd. Dat heeft er natuurlijk vooral mee te maken dat vrouwenzang een belangrijk onderdeel is van dit genre. Ook in de folkmetal zijn relatief veel vrouwen actief, wat er weer mee samenhangt dat je in dat subgenre, naast die raggende gitaren en beukende drums, veel minder voor de hand liggende instrumenten zoals cello, harp, fluit of toetsen aantreft. En vrouwen zijn eerder geneigd om dat soort instrumenten op te pakken. Zulke instrumenten hebben zeker in de metal minder status dan gitaar en drums, en juist op die laatste zijn vrouwen zeldzaam. Op de bas tref je ze weer vaker aan.

De auteurs wijzen erop dat er geen enkele reden is waarom vrouwen minder muzikaal talent zouden hebben dan mannen, ook op *core instruments* als gitaar en drums. Dat ze daar minder snel voor kiezen, of daar eerder van weg gehouden worden, heeft te maken

met verschillende factoren: status, het gebrek aan rolmodellen, de traditionele en de door ouders en muziekonderwijs in stand gehouden rolverdeling als het gaat om instrumentenkeuze.

Encyclopaedia Metallum

Berkers en Schaap stippen die verklaringen aan, maar ze doen meer – daar zijn ze sociale wetenschappers voor, tenslotte. Dus bevat het boek veel tabellen en grafieken. Voor die kwantitatieve aanpak gebruikten ze vooral de *Encyclopaedia Metallum* (EM), een Wikipedia-achtige online informatiebron. Handig, want deze website legt grondig allerlei metalbands vast én registreert de sekse van de muzikanten (maar niet huidskleur en etnische achtergrond, verzuchten de auteurs).

Handig dus, maar ook niet helemaal zonder risico. Zou je Wikipedia aanraden als bron voor wetenschappelijk onderzoek? Hoe volledig en actueel is die EM eigenlijk? Zelf wijzen de auteurs daarop als ze constateren dat menig geïnterviewde een toename van vrouwen in de scene signaleert, terwijl dat bij de EM niet blijkt. Maar waarschijnlijk, schrijven ze, registreert die bron juist jonge bands niet meteen. 'Ai', denkt de lezer dan, en hij slikt zijn oprispingen over betrouwbaarheid maar weer in. Waar blijf je dan met die kwantitatieve aanpak? Er ligt ook een kwalitatieve invalshoek aan het boek ten grondslag in de vorm van tientallen interviews, maar daarin wordt wel erg vaak hetzelfde gezegd.

Het staat goed en verantwoord, al die grafieken en tabellen, maar soms hebben ze ook iets hilarisch: de percentages vrouwen op bepaalde instrumenten met meerdere cijfers achter de komma, de verschillen tussen bands met een platendeal of zonder – dat ontloopt elkaar helemaal niet zo veel, maar dan ben je wel weer een decoratieve grafiek verder.

Meer rolmodellen

Vrouw zijn in de metal, dat is een tweesnijdend zwaard, stellen de auteurs keer op keer. Je valt op in het leger mannen maar wordt niet altijd serieus genomen. Je mannelijke collega's en concurrenten nemen je die aandacht ook nog eens kwalijk; al wordt het klimaat voor vrouwelijke muzikanten langzamerhand beter, onder andere door technologische ontwikkelingen. Zo kun je tegenwoordig gemakkelijk in je eentje een nummer of album volspelen en het resultaat via internet onder de mensen brengen. En meer vrouwen betekent meer rolmodellen, wat weer meer vrouwen op de podia genereert. Er zijn zelfs speciale kampen, waar vrouwen elkaar stimuleren en onderrichten.

Dat zijn interessante ontwikkelingen, de moeite waard om te signaleren. Je kunt je wel afvragen waarom de onderzoekers zich beperkten tot de metal. Zou het in andere sectoren van de pop- en rockbeoefening, om van jazz en klassiek maar te zwijgen, nou zo veel anders zijn? Het hoort ook niet uit te maken of een muzikant een man of een vrouw is. Ik leer uit dit boek dat de Britse groep Bolt Thrower een vrouwelijke bassist heeft. Nu heb ik die band wel eens gezien, op een festival, maar dat is me niet erg bijgebleven. Misschien door dat ene ritueel, onlosmakelijk verbonden met de metalcultuur – overmatig bier drinken?

Jacob Haagsma is cultuurredacteur bij de *Leeuwarder Courant* met de focus op muziek en schrijft ook voor *OOR*